

28.09.2026

BOLALARNI MAKTAB TA’LIMIGA TAYYORLASHDA HAMKORLIKKA ASOSLANGAN PEDAGOGIK YONDASHUVLAR: XALQARO TAJRIBA VA ISTIQBOLLAR

Ismailova Nilufar Isroildjanovna

Namangan davlat pedagogika instituti dotsenti

Ahmadjonova Dilorom Tursunboy qizi. NamDPI.

Maktabgacha ta’lim yo’nalishi 3-bosqich talabasi

E-mail: ahmadjanovadilorom3@gmail.com Tel: +998 99 7480682

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23239639>

Annotatsiya: Maqolada bolalarni maktab ta’limiga tayyorlashning hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvi -oila, bog‘cha va jamiyat hamkorligi asosida tahlil qilinib, avvalo O‘zbekistondagi hozirgi holat (maktabgacha ta’lim qamrovi, bir yillik tayyorlov guruhlarining majburiy ta’lim bosqichiga aylantirilishi, "Yangi avlod" bog‘chalari va 12 yillik ta’limga o‘tish islohoti), so‘ngra Finlyandiya, Germaniya, Yaponiya, AQSh va Skandinaviya davlatlarining xalqaro tajribasi yoritilgan hamda mahalliy tizimni rivojlantirish istiqbollari bo‘yicha xulosalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, maktab ta’limiga tayyorgarlik, hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuv, oila va bog‘cha hamkorligi, uzviylik, maktabga tayyorlov guruhlari, xalqaro tajriba, ta’lim islohoti, bolaning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi.

Annotation: the article analyzes the collaborative pedagogical approach to preparing children for school education — based on family, kindergarten and community cooperation — and First highlights the current situation in Uzbekistan (preschool coverage, transformation of one-year preparatory groups into a compulsory education stage, "new generation" kindergartens and 12-year educational transition reform), and then highlights the international experience of the states of Finland, Germany, Japan,

Keywords: preschool education, school readiness, collaborative pedagogical approach, family and kindergarten collaboration, continuity, school readiness groups, international experience, educational reform, child's socio-emotional development.

Аннотация: В статье анализируется педагогический подход к подготовке детей к школьному образованию на основе сотрудничества семьи, детского сада и общества, сначала текущая ситуация в Узбекистане (охват дошкольного образования, преобразование годичных подготовительных групп в обязательный этап образования, реформа детских садов "Яны авлод" и переход на 12 — летнее образование), а затем Финляндия, Германия, Япония., Освещается международный опыт США и скандинавских стран, а также приводятся выводы о перспективах развития отечественной системы.

Ключевые слова: дошкольное образование, готовность к школе, коллаборативный педагогический подход, сотрудничество семьи и детского сада, преемственность, группы готовности к школе, международный опыт, образовательная реформа, социально-эмоциональное развитие ребенка.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti va inson kapitalini rivojlantirish masalalari dunyoning ko‘plab davlatlarida ta’lim tizimini isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bu boradagi eng muhim bosqichlardan biri bolani maktab ta’limiga tayyorlash jarayoni

28.09.2026

hisoblanadi, chunki maktabgacha davrda shakllantirilgan bilim, ko‘nikma va ijtimoiy-emotsional sifatlar bolaning butun keyingi ta’lim yo‘lidagi muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuv nima?

Bu yondashuv-bolani maktabga tayyorlash jarayonini faqat bog‘cha yoki faqat oilaning vazifasi deb emas, balki uchburchakli ittifoq (pedagog+oila-bola) sifatida ko‘rishdir.

1. Pedagog va oila hamkorligi: ota-onalar ta’lim jarayonida chetda qolmaydi. Bog‘chadagi mashg‘ulotlar uyda o‘yinlar orqali davom ettiriladi. Pedagog ota-onaga bolaning kuchli va zaif tomonlarini individual tushuntiriladi.

2. Tengdoshlararo hamkorlik: mashg‘ulotlar davomida bolalar individual emas balki kichik jamoalarda ishlashga o‘rgatiladi. Bu orqali ularda maktab uchun eng muhim bo‘lgan jamoada ishlash, bo‘lishish, do‘stlashish va nizolarni ijobiy hal etish ko‘nikmalari shakllanadi.

3. Bola va kattalar hamkorligi: pedagog bolaga buyruq beruvchi emas, balki uning qiziqishlarini yo‘naltiruvchi sherik sifatida namoyon bo‘ladi.

Eng muhim yangilik - bir yillik maktabga tayyorlov guruhlarining ta’lim dasturi majburiy umumiy o‘rta ta’limning dastlabki bosqichi sifatida kiritilishi. Amalda bu shuni anglatadiki: 6 yoshli bolalar uchun mo‘ljallangan tayyorlov yili endi "ixtiyoriy bog‘cha bosqichi" emas, balki maktab ta’limining rasmiy, majburiy qismiga aylanmoqda. Bu dastur bog‘cha tashkilotlarida, umumiy o‘rta ta’lim maktablarida va boshqa ijtimoiy soha obyektlarida to‘liq yoki qisqa muddatli guruhlarda amalga oshiriladi, xususiylar bog‘cha va maktablarga ham bunday guruhlarini ochishga ruxsat berilgan. Infratuzilma tomonidan esa 2026–2028-yillarda har bir hududda 120 o‘rinli "Yangi avlod" davlat bog‘chalari hamda ularning tarkibida “Bolalarni rivojlantirish innovatsion markazlari” tashkil etilishi rejalashtirilgan. Bu bog‘chalarda ilg‘or xorijiy tajribalar asosida o‘yinga asoslangan ta’lim va tarbiya jarayonlari joriy etiladi, xodimlar tanlov asosida, oliy ma’lumotli va yuqori salohiyatli nomzodlar orasidan olinadi hamda ularga tarif stavkasiga nisbatan 20 foizlik qo‘shimcha to‘lanadi. Kadrlar masalasida ham o‘zgarish bor: 2026–2027-o‘quv yilidan boshlab maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim bo‘yicha pedagogika universitetlarining o‘quv dasturlari yangilanadi, 2027/2028-o‘quv yildan esa tayyorlov guruhlarida faqat oliy ma’lumotli pedagoglar dars beradi. Bu islohot kengroq kontekstda - mamlakatning 12 yillik ta’lim tizimiga o‘tishi doirasida amalga oshirilmoqda, bunda tizim 1 yillik tayyorlov va 4 yillik boshlang‘ich ta’lim, undan keyingi bosqichlar tarzida qurilmoqda. Maqsad nafaqat ichki uzviylik, balki xorijiy oliy ta’lim muassasalariga kirishni osonlashtirish va milliy ta’limni xalqaro standartlarga yaqinlashtirish hamdir. Natijalar allaqachon ko‘rina boshladi: 2026-yil sentabrida e‘lon qilingan PISA 2025 xalqaro baholash dasturi natijalari O‘zbekiston ta’limidagi dinamika, tenglik va o‘quv muhiti masalalarini muhokama qilish uchun asos bo‘ldi, bu esa maktabgacha bosqichdagi tayyorgarlik sifatining yakuniy natijalarga ta’sirini yanada dolzarblashtirmoqda.

Xalqaro tajribalar va ularda qanday modellar mavjud

O‘zbekistondagi ushbu islohotni baholash uchun uni dunyodagi yetakchi modellar bilan solishtirish foydali.

Finlyandiya modelida rasmiy "tayyorlov dasturi" atamasi deyarli ishlatilmaydi - bolaning maktabga tayyorligi o‘yin orqali ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarni rivojlantirish yo‘li bilan tabiiy ravishda shakllanadi, tarbiyachi va oila o‘rtasida uzluksiz muloqot saqlanadi. Bu yondashuv O‘zbekistonning "Yangi avlod" bog‘chalaridagi o‘yinga asoslangan ta’lim tamoyiliga yaqin turadi.

28.09.2026

Germaniyada "Übergangsmanagement" (o'tish davri menejmenti) deb ataluvchi tizim mavjud: bog'cha, maktab va ota-onalar birgalikda har bir bola uchun individual rivojlanish xaritasini tuzadi. Bu - institutsional hamkorlikning eng izchil namunalaridan biri.

Yaponiyada jamoaviy qadriyatlar (intizom, o'zaro yordam, mustaqillik) bog'cha darajasidayoq oila bilan hamkorlikda shakllantiriladi; bu yerda "tayyorgarlik" ko'proq ijtimoiy xulq-atvor va mustaqillikka qaratilgan, akademik bilimga emas.

AQShda "Family Engagement" milliy standartlari ota-onalarni maktab tayyorgarligi jarayoniga rasman jalb qiladi - bu O'zbekistondagi hozirgi islohotda hali yetarlicha aniq shakllanmagan bo'g'in: qonun hujjatlarida asosan davlat-muassasa munosabatlari (bog'cha-maktab-peduniversitet) tartibga solingan, oila roli esa nisbatan orqa fonda qolmoqda.

Skandinaviya davlatlarida bolaning huquqi va fikriga e'tibor markazda bo'lib, tayyorgarlik jarayoni bola bilan bir turdagi "muzokara" tarzida quriladi -bu esa hozircha O'zbekiston me'yoriy hujjatlarida kam uchraydigan, lekin istiqbolli yo'nalish.

Bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvlar, xalqaro tajriba va istiqbollar zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimining eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bolaning maktabga muvaffaqiyatli moslashishi faqat uning harflar yoki raqamlarni bilishi bilan emas, balki ijtimoiy-emosional tayyorgarligi va u o'rab turgan muhit bilan qanday aloqa o'rnatishi bilan belgilanadi. Rivojlangan davlatlar maktabga tayyorlashda aynan hamkorlik va erkinlik tamoyillariga tayanadi:

Reggio Emiliya (Italiya) yondashuvi: Hamkorlik oliy darajaga ko'tarilgan. Unda maktabgacha ta'lim muassasasi, ota-onalar va butun mahalla (jamiyat) bolaning ta'limiga mas'ul hisoblanadi. Bola atrof-muhitni jamoaviy loyihalar orqali o'rganadi.

Skandinaviya tajribasi (Finlyandiya, Shvetsiya): Maktab yoshigacha bo'lgan davrda akademik bilimlar (yozish, o'qish) majburlanmaydi. Asosiy urg'u hamkorlikdagi o'yinlar, tabiat qo'ynidagi mashg'ulotlar va bolaning mustaqilligiga beriladi. Ota-onalar bog'cha hayotining faol ishtirokchisi hisoblanadi.

Step by Step (Qadamma-qadam) dasturi: AQSh va Yevropada keng tarqalgan bo'lib, markazlashtirilgan ta'lim muhitini yaratadi. Ota-onalar mashg'ulotlarda bevosita qatnashib, assistentlik qilishlari rag'batlantiriladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bolani maktab ta'limiga tayyorlash alohida, tasodifiy bosqich emas, balki oila, maktabgacha ta'lim muassasasi va jamiyatning uzviy hamkorligiga asoslangan yaxlit pedagogik jarayon sifatida qaralishi lozim. Bunday yondashuvda bola faqat "tayyorlanuvchi obyekt" emas, balki jarayonning faol ishtirokchisi sifatida e'tirof etiladi. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar - bir yillik tayyorlov guruhlarining majburiy umumiy o'rta ta'limning dastlabki bosqichi sifatida kiritilishi, "Yangi avlod" bog'chalari tarmog'ining kengaytirilishi, xususiy ta'lim tashkilotlariga tayyorlov guruhlarini ochishga ruxsat berilishi hamda pedagog kadrlar tayyorlash tizimining yangilanishi bu yo'nalishda davlat siyosati darajasidagi jiddiy institutsional siljish yuz berayotganini tasdiqlaydi. Bu qadamlar ta'limda uzviylikni ta'minlash va bolalarni maktabga puxta tayyorlash uchun mustahkam huquqiy-institutsional zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, ushbu institutsional o'zgarishlar samarali bo'lishi uchun oilaning jarayonga tizimli va rasmiy jalb etilishi, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshiruvchi mexanizmlarning yaratilishi, shuningdek, bolaning individual xususiyatlari va qiziqishlarini hisobga oluvchi, o'yinga asoslangan yondashuvlarni yanada chuqurroq joriy etish keyingi bosqichning ustuvor vazifasi bo'lib qolmoqda. Faqat oila, ta'lim muassasasi va jamiyat teng huquqli va faol hamkorlikda

28.09.2026

ishlagandagina bolani maktabga sifatli tayyorlash, ta’limda haqiqiy uzviylikka hamda kelajakda barqaror ta’lim natijalariga erishish mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xodjieva N., Usmonova Z. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ota-onalar bilan ishlash texnologiyalari. – Toshkent: “Ilm Ziyo” nashriyoti, 2020.
2. Qurbonova M. Maktabgacha ta’limda pedagogik hamkorlikni tashkil etish yo‘llari // Pedagogik innovatsiyalar jurnali. – 2021. – №3. – B. 30–35.
3. G‘ofurova N. Sh. Maktabgacha ta’limda oilaviy tarbiyaning ahamiyati. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Mamajonov I.G’., Mamatov R. germaniya davlati talim tizimi. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy electron jurnal. N6
5. Grosheva I.V. "Технологии организации предметно-пространственной развивающей среды в системе дошкольного образования" Diss.2023yil. 19 B.
6. Kilichova M.Kh.(2021) Little features of foreign experience in education of children in preschool educational institutions. Journal American. (SJIF)Impact Factor-5.714. Current research journal of pedagogies. Pp. 241-246.